

foto: archiv F

ANNA KUČEROVÁ

Dlouhý stín krátkozrakosti

Od chvíle, kdy se zrodil můj zájem o práva hospodářských zvířat, ve mně narůstá pocit připomínající onu podivnou směs znechucení, vzteku a slabého pocitu viny, který vás může přepadnout, jestliže jste nepořádníci a po roce se přinutíte k vyčištění odtoku ze sprchy nebo umyvadla. S vytažením prvních zacuchaných vlasů shledáte, že problém sahá hlouběji, než se na první pohled zdálo. Jednotlivé vlasy, chlupy a jiné tělní pozůstatky postupně přecházejí v temné chuchvalce, hlouběji v potrubí spojené i s vodními řasami. V koupelnách těch, kteří fandí zdravé stravě, ale úklidu ne, se mohou ze záhadných důvodů v odtoku nalézat i naklíčená semínka. A tak, zatímco zkoumám spletné vztahy a souvislosti vlasovité propojujících celoplanetární ekologickou krizi s intenzivním průmyslovým zemědělstvím, čerpám z této metafory útěchu. Při cestě ke kořenům problému můžete nejednou zjistit, že i sebe-temnější místa skýtají naději pro klíčící život.

Na začátku října se v Londýně konala konference s názvem *Extinction and Livestock* (Vymírání druhů a chov dobytka). Dvoudenní série intenzivních přednášek ve mně zanechala tak tíživý pocit, že jsem během 25hodinové cesty zpět horečnatě sepisovala článek, ve kterém jsem, podle mého tehdejšího názoru trefně, připodobnila náš současný potravinový systém s vytěžováním půdy i hospodářských zvířat v čele k monstru, které dusí naši planetu a vysává její zdroje, ubíjí přirozenou divokost a rozmanitost života, loupí hladovějícím lidem úrodu, spotřebovává bezbřehá kvanta pitné vody a výkaly a toxiny následně zamořuje řeky, zálivy a oceány. Nepohodlí při dlouhé cestě autobusem mě nepřetržitě upomínala na stísněné životní podmínky mnohých hospodářských zvířat, jejichž cílová stanice není Brno, ale jatka, kde je nečeká odpočinek a úleva od trýzně, nýbrž poprava.

Poté, co jsem vystoupila a tělo si zvyklo na příjemně vzprímenou polohu, rozhodla jsem se nechat článek uležet. Když se k němu teď po dvou týdnech s odstupem vracím, s trapností mažu pasáže o panovačných holých opicích neboli lidstvu a o pustošivém monstru

čili intenzivním průmyslovým zemědělstvím. Věc se teď zdá být složitější a jako cucky vlasů v odtoku sahá hlouběji, než by jeden čekal.

Strmý vzestup propadu

Konferenci, která na mě tak zapůsobila a kvůli které jsem strávila více času na cestě než na přednáškách samých, pořádala organizace Compassion in World Farming (Soucit ve světovém farmaření, CIWF) bojující za práva hospodářských zvířat po celém světě ve spolupráci se Světovým fondem na ochranu přírody (WWF). Tato událost měla položit základní kámen ke konsenzuální přeměně celosvětového potravinového systému, a snad i předznamenat začátek konce organizace CIWF, která podle slov jejího ředitele Philipa Lymberyho (viz rozhovor v 7.G 3/2017) o svůj krach usiluje již padesát let. Ve světě, kde se zvířata chovají ve spravedlivých podmínkách, zachází se s nimi s náležitým respektem a kde je spotřeba živočišných výrobků na ústupu, totiž již nebudou ochránci zvířat potřeba.

V konferenčním centru hned vedle Big Benu vystoupily s přednáškami osobnosti, které sice pocházely z rozličných sfér, ale každá z nich podnětně přispěla do mnohostranného příběhu o intenzivním zemědělství, výrobě potravin a o ochraně životního prostředí i zdraví všech bytostí.

V prvním bloku přednášek se bilo na poplach, ale jako gong se zachvěly i naděje mnohých posluchačů, že to se Zemí nejde až tak z kopce. Poprvé jsem se seznámila s pojmem *planetárních mezí* ohraničujících bezpečný prostor, v němž se můžeme jako lidstvo vyvíjet, aniž by se ohrozila stabilita environmentálních podmínek planety. Když ve druhé polovině minulého století nabrala antropocentrická kolektivní hypnóza ideou nekonečného růstu na síle, některé z těchto bezpečných hranic byly překročeny. Podle přednášející profesorky z Kodaňské univerzity a jedné z autorek konceptu planetárních mezí Katherine Richardsonové bylo lidstvo přinejmenším za dva z těchto hraničních bodů popostrčeno právě intenzivním zemědělstvím: kvůli nadužívání hnojiv se přírodní cyklus toků dusíku a fosforu nebezpečně vychýlil z rovnováhy, a právě teď, zatímco píšu tyto řádky, jsme svědky nejrozsáhlejšího vymírání druhů, jaké tato planeta zažila od soumraku dinosaurů. Způsobuje jej náš exploatačně-industriální přístup k půdě, lesům a ostatním životným i neživotným zdrojům.

Nejmenší oběti

Dalším hlasem do symfonie temných zpráv přispěl Dave Goulson, biolog a milovník čmeláků, který hovořil o decimaci populací včel a čmeláků v Evropě, Severní Americe a Asii. Příčinou jejich tichého vymírání je rozšiřování monokulturních lánů na úkor rozmanitých květnatých luk, kde se včely a čmeláci potulují nejraději. Takto stresovaným opylovačům život neulehčují ani insekticidy, zejména neonicotinoidy, jimiž se monokulturní plodiny ošetřují a jejichž smysl koneckonců spočívá v hubení hmyzu.

Hmyzí armageddon hrozí nejen opylovačům, ale i sýkorám, vlaštovkám, konipasům, skřivanům, drozdům, slavíkům, červenkám, rehkům, stehlíkům, brhlíkům, dlaskům, kosům, špačkům a dalším hmyzožravcům. Když si do této rovnice dosadíme i fakt, že na opylovačích závisí tvorba plodů asi u tří čtvrtin hospodářských rostlin, mimo jiné i kávovníků a kakaovníků, snad bychom se namísto kávy a čokolády měli začít chystat na chuť melty a rýžových chlebiček. Obiloviny jako rýže a ječmen jsou totiž opylovány větrem, který je díkybohu nesmrtelný.

Vedle varovného mizení včel a hokejkových grafů sdělujících, že v posledních letech se situace v (dosadte libovolný problém) vesměs zhoršuje, přiřivily ponurost konference další obdobné argumenty: každoroční obnovitelnou kapacitu naší planety jsme letos překročili již 8. srpna (ještě před třiceti lety tento den připadl na 19. prosinec); stačilo 400 lidských generací na to, aby se poměr biomasy tvořené obratlovci téměř dokonale obrátil: před deseti tisíci lety žilo na planetě 99,9 procenta obratlovců ve volné přírodě a 0,1 procenta tvořili lidé a jejich zvířata, zatímco nyní je situace opačná: lidé a domestikovaná zvířata tvoří 96 procent obratlovců.

Častokrát se skloňovaly i cíle udržitelného rozvoje, odsouhlasené na newyorském summitu OSN před dvěma roky, na které se odvolávali přednášející z oblasti tvorby politik (například Karl Falkenberg, generální ředitel pro životní prostředí z Evropské komise) i další, kteří byli prostě vděční, že se něco takového složitě

vyjednalo. Přetrvávající nešetrné obhospodařování půdy a tlak na intenzifikaci chovu zvířat se však neslučuje s naplněním nejméně čtyř ze sedmnácti přijatých cílů udržitelného rozvoje: snížit spotřebu vody a její znečištění, zastavit odlesňování a ztrátu biodiverzity, zvýšit půdní kvalitu a zajistit zdraví a potravinovou bezpečnost obyvatelstva.

Nakažlivý zápal

Je obtížné v několika větách spravedlivě popsat pestrobarevnou mozaiku přednášejících osobností a jejich paletu názorů, příběhů a argumentů. Od vtipných po ty vážné, od nesmělých po sebevědomé, od tvůrců politik po výrobce alternativ k masu. Každopádně většina z nich se připojila k naléhavé výpovědi o šílenství současného přístupu k výrobě potravin. Například Raj Patel, charismatický řečník a spisovatel píšící na téma sociální spravedlnosti a potravinové soběstačnosti, ve svém příspěvku rozpitval pojem *levné jídlo*. Cenově orientovaný přístup k lidským, přírodním a energetickým zdrojům je podle něj nutně v rozporu s udržitelností výroby potravin. Nebo neuroložka Aysha Akhtar, upozorňující na neviditelné nebezpečí spojené s intenzivním chovem zvířat: velkochov nejenže skýtá ideální podmínky pro vznik bakteriálních kmenů odolných proti antibiotikům, ale slouží také jako inkubátor pro kombinování zejména lidských a ptačích chřipkových virů. Hrozí tak, že mutované „nadviry“, na něž bude nynější medicína krátká, prosáknou do lidské společnosti.

Apel společný většině přednášejících: „Současný způsob výroby potravin je šílenstvím a vyžaduje bezodkladnou změnu. Je třeba jíst méně masa a dalších potravin zvířecího původu a vybírat si jen ty od zvířat z ekologických chovů“ se sice proměnil v jakousi mantru, ale vyvolal i protireakce dokládající názorovou bohatost a nejednotvárnost obecnstva. Například generální ředitel Institutu pro mezinárodní výzkum dobytka (ILRI) Jimmy Smith varoval před nebezpečím zevšeobecňování a upozornil, že podvyživení obyvatelé v rozvojových zemích musí naopak jíst více živočišných produktů, které získají chovem zvířat spásajících člověkem nevyužitelné křovinaté porosty. Naopak někteří návštěvníci sedící v publiku shledali předkládané závěry jako příliš rozměklé. Obě pořádající organizace by se prý měly jednohlasně postavit za veganské hnutí a propagovat výhradně je jakožto jedinou možnou cestu k dosažení potravinové udržitelnosti.

Environmentální žal stranou

Obžaloba stávající podoby zemědělství sílila s každým proslovem, s každým hlasem z publika, s každým předloženým důkazem. I přes monstrózní rozměry problému se řečníkům podařilo vytvořit kolektivní pocit, že jsme jako lidstvo dorazili na rozcestí. Na rozcestí, odkud můžeme pokračovat ve starých kolejích a vést dál válku proti přírodě, anebo nechat vyklíčit semínko naděje, změnit přístup k neživým i živým darům naší planety a projasnit životní vyhlídky budoucích dětí i mláďat. Environmentální žal stranou, je třeba jednat. I kdyby už mělo být pozdě.

Autorka působí v NESEHNUTÍ, iniciativní skupina Za práva zvířat.
Kontakt: anna.kucEROVA@nesehnuti.cz.